

ЛАЦО НОВОМЕСЬКИЙ

ПРОСТИМ
ОКОМ
НЕВИДИМЕ

ЛАЦО НОВОМЕСЬКІЙ

ПРОСТАМИ
ОКОНАМИ
НЕВИДИМІ

Вибрані поезії

Переклала Лариса Мольнар

Пряшів — 1975

•

Видав ЦК КСУТ як окремий додаток до журна-
лу «Дружно вперед» № 5/75.

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Ім'я і творчість Народного художника ЧСРСР Ладіслава Новомеського Вам, напевно, вже відома; Ви знаєте її з оригіналів та з перекладів, які час від часу з'являлись на сторінках української преси в нас і в СРСР. Останнім часом вийшло чимало збірок його вибраних поезій різними мовами світу. До них тепер і ми приєднуємо цю свою першу спробу окремого видання вибраних поезій Лаца Новомеського в перекладі на українську мову, в якому представлено кращі зразки його поетичної творчості (за винятком поем) на основі усіх збірок. Поява нашої збірочки закономірно впливає з дотеперішньої праці всіх друкованих органів Культурного Союзу українських трудящих ЧСРСР, які від 1966 року систематично публікували нові переклади поезій Л. Новомеського (ряд їх з'явилося у передруках і на Радянській Україні та в Югославії).

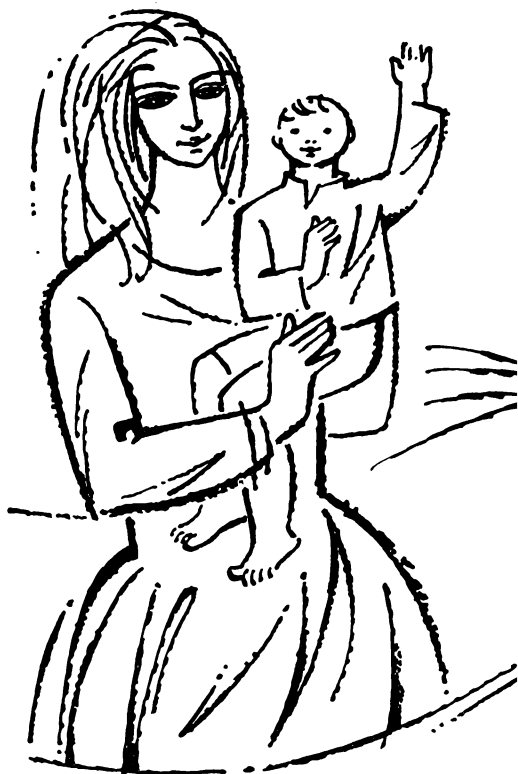
При нагоді всенародного свята 30-річчя визволення Чехословаччини Радянською Армією в нашій країні проходять Дні чеської та словацької поезії, до яких ми і приурочуємо це наше видання. Понад десять років у нас не виходять жодні окремі українські переклади чеської та словацької художньої літератури. Виданням цього перекладу ми хочемо сприяти дальшому розвитку українського художнього перекладу в нашій країні. Для того, щоб поезія Лаца Новомеського якомога швидше знайшла шлях до найширших кіл українських читачів, ми пробуємо вдатись до нових у нас форм видання: спеціального додатка до нашого журналу «Дружно вперед».

Я не збираюсь у цій невеличкій замітці говорити про поезію Лаца Новомеського як таку. Вона говоритиме сама за себе з подальших сторінок. Я хотів би

лише висловити своє глибоке переконання, що до творчості поета ми не раз ще будемо звертатись. І ще хотів би я тут зауважити, що коли поезія Лаца Новомеського близька нам завдяки її високій художності й соціальному та загальнолюдському звучанню, то не менш близькою нашому населенню є також інший бік його діяльності. Маю на думці діяльність публіцистичну та громадську, якою він вписав своє ім'я в історію боротьби східнославацьких та закарпатських українців проти національного і соціального гноблення в період існування буржуазної Чехословаччини. Лацо Новомеський — збігом обставин — саме 50 років тому — як редактор відомої словацької комуністичної газети — виступив із своєю першою пристрасною статтею на захист українських трудящих на Закарпатті. Згодом він написав чимало гострих політичних нарисів і статей (деякі з них було конфісковано), в яких із співчуттям та йому властивим сарказмом, спрямованим проти буржуазії, змальовував на основі власних спостережень жахливий стан життя українських трудящих в буржуазній Чехословаччині та закликав міжнародну прогресивну громадськість допомогти їм.

Лацо Новомеський вже на початку 30-х років здобув пошану та любов українських трудящих у Чехословаччині. Про нього тоді з вдячністю згадувала прогресивна українська чехословацька преса. Продовжуючи цю традицію та шануючи здобутки Лаца Новомеського в поезії й загалом на ділянці літератури та публіцистики, ми випускаємо сьогодні у світ це наше скромне, проте з любов'ю підготовлене видання. Сподіваємось, що читачі зустрінуть його тепло і що незабаром з'являться в нас також переклади інших поетичних і публіцистичних творів великого словацького друга нашого українського населення.

Михайло ДАНКО,
перший секретар ЦК КСУТ.

Поезія

Іредивний світ
вплітає у життя події,
що будять у людини мрії.
З тих мрій поет вінок звиває,
нова краса поезії в нім грає.

Вірш

Час мчить,
як птиці недосяжні.

1904 —
забув я той рік, мов сон,
мов парасоль свій чорний
в кафе «Уніон».

Тільки і знаю: в рік отой
в небі ледь-ледь світила
з-над Віфлеєма ясна зірка,
одна лиш жінка
у муках хлопця народила.

Час мчить,
як птиці недосяжні.

Раз 19 відцвітали квіти,
поки промовив хлопець.

Що ж, на могутній грізний світ не вплине
тихий привіт дитини.

Були на світі взуті й босі,
в Нью-Йорку пнулись хмарочоси.

І Париж сміявся,
мостами спаяне місто,
й привів свою негритьянку негр
на Берг Слонової Кістки,
і жінка в Москві

про більше щастя снила,
про грубшу скибку хліба.

Хлоп'яча пісня
подобу світу не змінила.

І наче:
навіщо б хлопцю ряст топтати,
як нічого світу дати?

А бачиш:
поставте йому на карб
серце, що мало любові скарб,
прагнуло світ обняти.

На поїзді

речей багато, як дерев у лісі:
солдати, двері, за вікном дворець;
й здається: поїзд речі ті не зрушить з місця,
він мусить тут стояти і кінець.

На поїзді
ми наче в цирку балерини
(наважились ступить на дріт;
страху, непевності хвилини:
впаде й з життям навіки квит),

— ми наче в цирку балерини,
лиш не на дріт, не з зонтом у руці,
ступили ми на рейки нині,
щоб в танці зрадить дім вітців.

Своє життя ловлю руками
(— хоч і слабкими ще —),
а мила з теплими губами
на мене марно, марно жде.

Хотів би я шляхів політ вловити
й вперед, вперед все мчати й мчати,
— зустріти даль, від жаху затреміти,
лиш мчати й мчать — куди? — не знати.

Круги

Зірки і місяць
не донесли нам світло в місто
й ліхтар над тротуаром
малює з чорних кіл намисто.

В ніч темну
батьорість в жилах у людей пульсує,
ніч темна
у колі коло під очима в нас рисує.

Неділя

Ніч хоче тішитись з берега тихого,
тож вона клусом примчиться,
шати надіне із тьми та й оздобить їх
зорями: ось я, дивіться.

Бач, ніч примхлива: й втопитись їй хочеться
в берега, в тиші красотах,
й тут же кохається в місті
гучнім та веселім в бенкетів марнотах.

Ночі, крім зір, з колії залізничної
лампа підморгує й дзвонить,
синя, зелена, червона — так міниться,
як молодії хамелеони.

Приятель палить і з ночі та смерку сміється,
мовляв — то химера,
з пафосом я декламую коханці його
переклад з Аполлінера,
правда, я знаю прекрасно, що вірш той її
ані трошечки не цікавить,
тільки ж є ніч, ми самі тут й крім того нас
холод собачий давить;
в час такий вірша веселії звуки
дивно у вухах лунають.

Але відомо: сигара й поезія
мало коли зігрівають;
ще як наблизиться вечір, утома до ніг
неодмінно уступить,

після прогулянки й гість наш непроханий —
голод вишкірить зуби.

О, як же солодко бути в той час у корчмі
«Дюжина слізочок діви Марії»,
де ти приліпиш до уст своїх склянку і відчуєш:
отут ми самії,
тільки ж крім нас тут ще й десять солдатів
за пінистим пивом круг столу.
мовлять про любові, працю й вино
та свою не докінчать мову,
бо перед ближнім людина ніколи
серця свого не відчинить,
лиш покладе поруч склянки на стіл шмат душі
й так, щоб здавалася цілою, вчинить.

Певно, за все життя лиш один раз дасть людина
в серце своє зазирнути,
а то — коханець коханці, ще поки обійми
та не розкрила, аби пригорнути,
але коханці про любові так пребагато
усього сказати мають,
що про все інше в житті, про буденне
легко, легесенько, враз забувають.

Дід, що сидить на стільці, знає радощів
звички й закони веселі,
він вже старий, тому радість свою укладає
в гармонь, що співає в оселі,
ну, а нам слух пестить та жалюгідна, підтоптана,
старенька вже пісня,
наша весела компанія радості крихти
краде в осліплого гармоніста.

тільки любить, тільки жити кохаючи,
поки десь лихо сміється,
тільки любить, тільки жити кохаючи,
поки не ляжеш на мари,
тільки ловити блаженства хвилини,
що ждуть нас, недосконалих.

Ну, та поети творили завжди
і теорію мали в ласці,
а мого друга коханка практична,
жити не хоче у казці.

Як подала капелюхи корчмарка нам,
зморщила нічка чоло своє,
а мого друга коханка тверезою
нам не здавалася зовсім.

Ніч хоче бути сама, тому з берега — геть усіх.
їх у обійми хай сон бере,
зараз сама розгулялася в краї,
понад водою і в тіні дерев.

Ходить матрос із гвинтівкою, водить,
взявши за руку, він думи бурхливі,
тихо на березі, час від часу лишень
стогнуть Дунаю під баржами хвилі

Місто

Наймичка з дитям,
щось дитинча вередує,
Майстер Джованні на розі
долю за гріш з долоні віщує,
не довіщує.

Мляві ліхтарі
вулицям сонно моргають,
в пільмі за рогом
шлюбну постіль легкі жінки простилають.

Співи солдатів,
вина вінчають пісню,
плинуть години й спати підуть
засмаглі артилеристи.

Прибраний парк
пахощів квітів не зносить,
і написав поет, що в місті чужім
не обіймав коханки досі.

Шахти вугільні
пустки гарячка струсила,
чорних страйкуючих шахтарів
жандармська куля палюча косила.

Клапті паперу
— спляча коханка дише —
й мовив поет, що любовний той вірш свій
зроду він не допише.

Пишні двірці,
їхні полічені дні,
місяць над містом гойдається,
чар позбавлений.

Наймичка

Я,
фурко марія,
я народилась з багатьма,
щоб ми оскаржували
і бога,
і людей
за те, що блиск очей нам дарували,
а душу,
серце,
котре так страшно душить,
досі не вирвали з грудей,
що весь цей світ вдихати, бачить мушу.

До немовляток
три царі з дарами не добрались,
лиш люди близькі
до ніг дитячих, кволих, до колиски
сущу дурничку вклали.
а нині,
зараз
й з дурнички ми нічого не дістали.

Очі,
що до ребра помийниці прикуті,
не можуть з плівки бачити чутливої
Гелену Маковську
в ролі жони зрадливої,
тож тим очам брехати мушу,
що світ не зна краси правдивої.

Брудна й волога кухня нас колише,
страшна, мертвенна і німа,
вона не скаже нам:

Іветт Джільбер танцює у Парижі,
отож очам брехати треба,
що в світі радості нема.

До щастя від помийниці
дорога несходима,
а на відважних ждуть закон
і кара
невмолима.

А очі й серце, що так прагнуть жити,
що кухні холод задушить не може,
як і жагу жагучу вбити,
нам кажуть,
аби самі ми узяли,
чого нам в світі не дали,
бо жити,
врешті, треба гоже.

З кухні до радості
дорога несходима,
а на відважних ждуть закон
і кара
невмолима.

Та солодко спіймати в жменю
красу
і радість хоч на мить,
а потім,
потім
вероналу до рота, пальці, піднесіть.

Я,
фурко марія,
я народилась,
щоб нарікала і жалілась,
що лише крихітка краси мені судилась,
радість життя зі мною не дружила,
а щастя й зовсім не дісталось,
що я не сміла спати,
коли хотіла снити,
й мусила плакати,
коли хотіла веселитись.

Лише не знаю:
чому ж то мусила я жити
й чому вмираю.

Балада про щастя

Маки до щік притулила,
в очі волошки вклала.

Й поки життя не знала,
то над дверима прибила
щастя підкову залізу.

Квіти мороз покосить.

З кінських копит упало щастя знову
Тільки дівча не візьме цю підкову,
вже бо воно під очима носить
щастя підкову зелену.

Незнайома

Її я вперше бачив:
на шиї рана виділялась
і страшно кров із рани ллялась.

Зайво б слова жалю звучали.
На грудях не вінок кривавий був,
а червонілися корали.

Її востаннє бачив,
коли я входив у в'язницю.

На ній картаті світлі шати
були мов світле небо,
яке вікна мережать грати.

Танець смерті

Кокарди райдуга на капелюсі
і пісенька стара в зубах.

На сірім березневим бруці
рекрути на хистких ногах.

Над смертю має райдуга на капелюсі,
танцює танець смерті кожен.

Бруківки олов'яний колір
на смертоносну кульку схожий.

Сонце на водах

Яка нудьга,
яка велика втома:
із голубого вічно,
з неба все дивиться.

Раз сонце-самовбивця
з високих сходів голубих
кинулось в глибину,
в глибину,
до води
цілувати тінь свою бліду.

Оздоба Брюсселя:
фонтан Манекен Пісс —
— дитя звичайне...

Шибайголови хлопці,
квіти траурного вінка
пікають,
ах, пікають

в обличчя потопельника.

Брюсселя дитинча звичайне
й шибайголови хлопці разом з ним,
веселі в смутку,
смуtnі в забаванках,
глядіть, не згасло сонце,
жовту свою цілує тінь.

Злива каміння — водопад
враз самовбивцю розчавив.

Трунар кладе на мари тлін,
колеса хвиль скриплять,
несуть зневіреного
і жовту його тінь.

Стріли бистрин по схилах з висі мчать,
бубнами джазу річка бубонить гірська,
кроки гондоли ток жене потоків

попід плотами тополевыми
й брили балад перекочують хвилі Дунаю понуро
нумо
у море,
у море,
нумо.

Похорон шепче про прихід біди
при танці побережнім,
а мертве сонце посеред води
веде тінь жовту обережно.

Чорне і червоне

Край всенький
у чорноті вбивчій мліє,
Білений сніг
чорної ночі геть сивіє.

Краю безмежна даль
фарбу у круків брала.
Й мила з Острави теж
чорнії очі мала.

Чорні там шахтарі,
їх чорнота вбиває.
Чорні каміннії вогні
в чорній землі шахтар рубає.

Й прапор, як чорний гріх,
в вись над шахтами лине.

Кров лиш,
кров в шахті з жил людських,
та кров червона плине.

Шлях

Мамі

Поїзд втрачає колій блиск,
блиск колії у світлі сонця меркне.

Хто знайде нами втрачене?
Втрати нам хто поверне?

Поїзд втрачає дим і ніч,
синява неба в вікна тихо плине...

Поїзд долини втратив даль,
втратила мати сина.

У вікні в'язниці

Верба плакуча за високим муром
із співчуттям живим гілками квилить.

Ніхто над вашим горем,
 повії,
 волоцюги,
 в'язні,
ніхто більш журно голову не схилить.

Внизу горить на сонці місто, як в огні.
Ой як же Рим далеко від Острави!
Не треба, Нерон, ліри вашої мені,
свою настрою для пісень і слави.

Повії,
 волоцюги,
 в'язні
з Христом щоденно за обід сідають:
воду і хліб їм подають сумлінно.

Христове чорне тіло хрестом благословляють
та воду в кружках їм Ісус не змінює на вина.

Хоч грають іншим, слухаємо й ми,
як гавкає луна оркестру полковому.

І
І лиш велике сонце пестить нас,
сіяючи у небі голубому.

Чорне та біле

Тунелі довгі під Карпатами
вінчає кожен потяг черню,
що схожа на безсонні ночі
десь в Бубенечі*) — їх не вернеш

На сум тунелів під Карпатами
рівнина сніг простеле ніжний,
так з ночі чорної сміється
блиск жінки в ліжку білосніжнім.

В обіймах у тунелів в'ється шлях
рівниною, яку вбрав сніговий.
Ґорам тунель в снігу подарувала чернь,
мені ж — ніч з жінкою у ній.

*) Бубенеч — район у Празі (прим. перекладача).

Звичайні вірші

В кого спитати? З курантів в святих,
котра година пробила?
Вишитий бабиним літом край стих.
Товща віків посивіла.

Мріяв поет розшукати у них
пісню, незнаную досі.
Зжовкли листки ненаписаних книг.
Може, це осінь?

А перелітні, мандрівні птахи
груди наставлять знов вітру,
в серці ні туги, ані пихи —
так попливуть понад світом.

Радо, як першії довгі брюки,
стрінем їх літ мерехтливий.
Що нам приносить болючіші муки,
хворість, а чи рецидиви?

Під ялиною

З студентських балів віяла дівчачі,
у карти грають пави на осонні,
книжок розкритих сторінки тремтячі —
то папороті тайни скромні.

Он машкара вже лізе поміж глищею,
загубиться, аж до вершка дійде.
Й ялина кожная дарує тінь свою,
як сонце припече в гарячий день.

Картину тут картина заміня:
палали Янка Краля тут слова,
як по-старому, бо й поезія стара,
у нього паморочилася голова.

І Генріх Гейне нею хтів писати
признання у коханні в небеса.
Увечері під нею будуть реготати
Генріх і Агнеса.

Ніч на схилі

Останній поцілунок,
довгий, ніби пульман;
махає потяг білим димом на прощання.

Здіймають руки рейок лінії:
загублені віддалі Землі.

Де є той вид,
така стара картина, мов руїни Стречна:
прикрив рукою очі Христофор Колумб,
що путь кінчив свій на новій землі.

Ах, де ж є далина та безкінечна,
куди втекти і де сховатися мені?

Мовчання вечорів, в очах корови — смуток,
озера глибочезні й темрява в лісах,
блиск древньої історії і невідомих чуток:
незнані небеса.

Останній поцілунок,
короткий, як комета,
на знак вітання замахаю білим хмарам,
ідуть від зірки і до зірки відстані далекі

На котрім схилі знайдеш чорного коня?
А запряжіть його в Великий Віз,
ось мерехтить вже трубка поштаря —
вийшов турецький місяць.

Вернуся пізно,
як за думкою слова,
аж згаснуть зорі і на раннім сонці роси
обіймуть квіти трепетно в садах,
як вчора світлячок ваше волосся.

Простим оком невидиме

До нас берези та берези
гуртами йшли,
як їхали ми в потязі Росією,
березові гаї й березові ліси.

Я вперше їхав потягом Росією,
та не зустрів незнаної краси.

Голстой отак-от був замислений,
як величезні білі ці ліси.

* * *

В чужому полі за вільшиною
мак виріс і жовтіє кукурудза.

Про це я знаю,
Бо чую запах тютюну міцний,
що йде з дядьками в полі за вільшиною,
так само як і вірних тіней рій німий.

В нім шкірять зуби жовті качани,
вп'ястись хтять в горло маківкам вони.

* * *

До Відня взимку ти приїдеш
і панну в криноліні стрінеш. —
Так переконує мене щодня
старий годинник, старовинний,
від тітки подарунок з Відня.

А як поїду я в Канаду,
через Берлін, Париж і океан,
то що побачу,
що мене чекає там?

Дивлюся часто я на захід
і в стороні тій стіни світу
від сонця часто,
від сонця часто кровію залито.

Страх за хлопців з нашої вулиці

Я й хлопчики з невинністю в очах
на круків чорних раз дивились довго вліті,
як ті зловісно кружать по всім білим світі,
коли відчують, стерва кляті, трупів пах.

І як летить все ближче хор страшний отак,
віщує всім години смерті і загину,
повзе під хмари з чорним криком клином,
малює невмолимо хрест біля хреста.

Та поки хижий час зіб'є їх з ніг тонких,
чи ж залишиться мить піддатися на звабу:
шовковим подихом дихнути на кульбабу
й тисячі бачить парашутиків легких?

Аероплан над містом

Ми линули шляхом птахів, святих й хмаринок,
і душу оповив незнаний страх;
колами закружляв літак.

Земля над нами нахилялась
і міста,
дурнички ті смішні й пихаті,
стояли на покаті.

Тут, в вишині, новий почався вік,
і я кінець страшний побачив світу:
зсунеться безліч міст в безодню,
залиту сріблом рік,
як листя, що з дерев зриває грім,
а злива дужа суне з стріх.

Коли ми, врешті, сіли,
картина гибелі зникла тої ж миті;
все ж люди світ цей міцно спорудили.

Та хто це скаже ластівкам в блакиті,
і хто орлу це скаже над землею?

Одвіку бачимо в очах їх почорнених,
що наша доля їх страшить
й вони гордують нею.

Хоч би й епілог

Хай доля боязка ляка нас Прометеєм
й клювать немилосердно хоче до кісток,
не змусить відступити від мети тієї,
аби зорать мету можливого, й на крок.

А за межею — горизонт, незнаний досі,
й десятиріччя, у хвилини скручені.
За погляди туди платить нам треба ось як:
гарячками й вогнем в очах опущених.

Вирівнюється під ногою у них скеля,
густую тьму в них спалює болючий жар;
в них рвав із тим, чим в'язаний був до людей я,
коли стискав до ритму поглядів пожар.

Так у вікні стояв я, спершися на раму,
й приплив гарячий голубії ткав світи.
Я бачив речі, що їм знаю назву давню,
у трепеті, ім'я якому не знайти.

Як знову вабитимуть вірші
й побачиш в людях знов людей,
коли поет був непотрібний,
осінній сніг зійде,

признаємось, що жалюгідним
був час гвинтівок і ножа,
коли поет був непорітбний,
людям людина пречужа.

Вечір

Я вже й читать не здатний, знаю вже напам'ять
книгу поезій сумливу.

Дай же мені ще руку, ще надобраніч промов
й світло гаси тремтливе.

Очі примружу в пітьмі, це — щоб дивитись
ліпше,
бачити світ, подобу його вабливу,

й нишком, без слів, без букв повторюю
книгу поезій сумливих.

Контрабандист

Вже бачу певну стріху митної застави,
гудок — ми на кордоні іншої держави.

Є в мене лиш валізка, митні на заставі,
й любов палка до світу в будь-якій державі.

Вже митні сторожі по мене йдуть з застави,
чи з контрабандою пропустять до держави?

Враження

«Де ти бував? У Луврі й у Нотр-Дамі,
Чотирнадцятого липня бачив танці на бульварах,
Булонський ліс, який тонув в осінніх чарах?
Ах, ти привіз з Парижа враження незнані».

«Так. На веранді в корчмі невеличкій
завіяв вітер листя раз на стіл до мене,
червоніло бідне й було такеє достеменно,
як те, що біля нашої тремтить каплички».

Агітка

Китиці з квітів в'ють дрібних, страшні китиці,
коли довба могили канонада,
дитячих тисячі могилок за містами,
поперевертаних колисок.

Хай стиснутий кулак троянди на могилах встане,
погроза сотень пелюсток,
тому що марні, марні всі кохання,
цілунки, і обійми, й груди
під квітами дрібними,
коли довба могили канонада,
дитячих тисячі могилок під містами,
поперевертаних колисок.

Іспанське небо

Воно, я знаю, вийшло з сині моря,
сам був я свідком, сам дивився,
як з пафосом з безмежної блакиті
злітало альбатросом.

То було свято піднімання,
то гіркота була зітхання,
неба то був політ,
синього неба півдня
над води й землі, в небеса;
воно ховає під блакить-долонню
живих і мертвих.

Зірку за зіркою собі чіпляє,
о, заслуговує всіх нагород у світі,
себе за доблесть прикрашає.

Воно стояло в кожній битві у цій війні,
вчора й сьогодні,
стоятиме і завтра
над наметом командира,
перед окопом на посту,
всюди.

А все ж здригається по днях кривавих,
наводить, мабуть, жах на нього поле битви.
А може, ночі,
ночі південні, пустотливі і тремтячі,
заломлюють зірок проміння.

Блиск зоряних очей гарячка тьмарить,
йду навшпиньках під неба маячінням,
нині воно страшне.

Білим забинтувалось снігом Гвадарами;
тільки ж забути вже не зможу,
як в грудях неба ескадрильї літ харчав
і цокотіли зуби в кулеметних чергах,
і хрипи вибухів,
і темні кукси в тіні від руїн,
і бій під небом,
і бій у нім,
і війну в небі,
в синьому півдня небі.

В небі отари зір хотів злічити,
поки згорять.

Та де там! Зататакали із кулеметів
і між старі зірки нові вбивали,
тра-та-та,
боже мій,

тра-та-та.

Кулі ті хто б же зміг,
зорі ті хто б же зміг,
все оте хто б же зміг порахувати?

Заповіт

Колись наш полк відійде за межу країни,
де буде тиша з нас й темнота гробова,
у лавах без кінця хрести розправлять спини
чи на канаві буйно поросте трава.

Тоді у співчуття до нас, о наших дітей діти,
ви німоту́ вплетіть із мовчазної тьми,
в якій загубивсь наш полк в страшнім ніщо без
квіт'в,
й живіте так, ах так, як жить хотіли ми.

Аж потім смыслом спалахнуть черемхи наші дикі,
і наша смерть, і умирання крики.

Тисяча й одна ніч

Ота гора, володар той сміливий, —
з хмар на главу тюрбан наділа білий.

Як стане ніч із півмісяцем паном,
зітне главу кривим їй ятаганом.

Й все навкруги, мов в його чорній крові,
потоне в ночі темному покрові.

Контрабандним олівцем

Плинуть за хвилями хвилі валами,
Ваг адже вічно стоїть в далині,
начебто наші хвилини сумні,
що лиш самі залишаються з нами.

Сотні разів ми у них заглядаємо;
глибоко в чистих озерах дзеркал —
давніх подій каламутний оскал,
котрі занадто вже добре ми знаємо.

З уст наших знову і знову спадає
тихо, як тінь, павутиння слів,
Їх у темноту таємних снів
від забуття рік за роком ховає.

Час із шматків підбиває життя баланс,
бідного на події . . .
й мертві надії,
й мертві надії
голубом зляканим вже відшуміли в нас.

У втомливій тиші лишаються з нами
довгі хвилини немилі,
котрі пливуть в далині, мовби хвилі
Вагу без руху отам, під горами.

Осіння мініатюра

Втрачає час своє обличчя
восени;
а цвіркуни ножі вже гострять
у траві
й вмочають в кров троянд осінніх
леза їх,
як пелюстки на мокру землю
крапнуть з них.

Грудневий дитячий малюнок

На небі буде храм, скубуть там гуску,
кружляє разом з пухом сніг,
або щоб справді це святий Микола
із бородою білою приквіт?

Оті, святі, перш ніж святими стали,
страждали пребагато.
А вітер підбиває сніг в заметах,
немов перини в хаті.

Увечері над головами ламп
похитується ореолів дим.
Хто в муках постояв під ними,
ще за життя той став святим.

Береза вночі

Темнота, що її світ білий дурить
під чорним небом, де не видно зір,
так личить смутку цих місць, як убір
з серпанків темних і мов тьма похмурий.

У тьмі ж подобу світла воскрешає
вона, мов риска на дошці шкільній.
То з палицею білої берези час сліпий,
ах, час сліпий осінню шкандибає.

Запис

Зникають в вікнах потягу пейзажі —
то краса прощання,
компрес холодний, ніжне дотикання
до хворого чола тривожних серць.

Проїдемо і тридесяте царство ми
на багатьох експресах із одним життям,
а ті пейзажі, що зникають в різних вікнах, —
загроза то прощання.

На білих полях газети

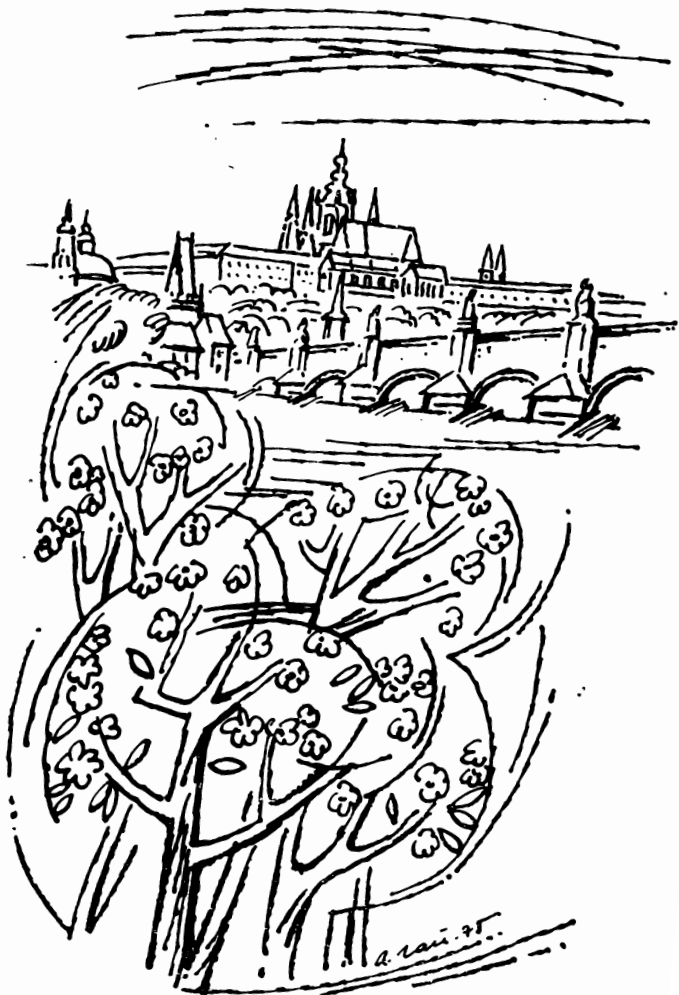
За кругом круг сліди зникають мертвих
пароплавів,
мов за стрибками риб вічно голодних
на ласощі облудні, кинуті вітрами
на паркет сковзкий безсловесних вод...

За кругом круг і по легенді слід зникає
про вавілонську згубу славних Атлантид,
неначе ситу пащу рів стуляє
або планета хвора очі skleплює навік.

Може, відлуння заклику то з ночей темних,
до яких впали, гинучи, вони;
звуки благань допомогти, на жаль, даремних,
які нотує море мимохідь.

Чи це крапки в трагедії бурхливій
продовжують обірваної фрази зміст,
або одна при одній ланки то жахливі,
ланки, об'єднані в ланцюг залізний,

щоб світ кайданами стискати нині,
навмисно й випадково створені предмети,
очей голодних видава, тарелі на гостині
акул, які зійшлися саме на банкет.

З поетики

*

Ти, поет, про луни пиши
Нелад, яким ридає ліс.
Хай коріниться у душі
меланхолія цих беріз,

і сум плакучої верби
над зойком змучених грудей.
В землі ж бо початок й журби,
у плідній сутності людей.

*

Це тобі ритм: дзижчання бджіл,
що розлітались в літній час,
й тема яка: в накритий стіл
змінено кожну квітку враз,

чи день: в нім диха осінь золота,
як вітром входить в тишу сонну
і пелюстки перегорта
чистого формалізму — рожі з Ієрихона.

*

Лаятись вмієш і клясти?
Сто болячок тобі, бельбас,

ти, конокраде, ти — пустий,
ах ви нікчеми! Щоб же вас...
шмонді невмиті, харпаки,
погань, нехай вас бог скара,
грець бодай зломить, виродки!
Так лиш їх!
Так лиш їх, це ж мораль стара.

*

Лиш бачить, бачить, бачить, боже мій!
Скажімо небо, тільне й величенне,
корову ж — навпаки, мохнату, ніби хмарок рій.

Невже у тому є що-небудь незбагненне?

*

Тема хороша кожна. Злість й примирення
ніжність,
ти, і вона, й вони, і сум гіркий, і сміх,
все, що лиш нашим почуттям секунда й вічність
витиснуть на палітру імпульсів земних,

все, як кажу, і шум, і гам, і тиша.
Треба до того тільки слово й тон живий —
для читача, щоб вірив, ніби пише
сам, як поет, в душі; що він — поет палкий.

*

Пам'яті Маяковського

Горло своєї пісні пожалій, поет,
й більш не ставай на неї, не топчи н'коли!

Цю-бо нужду навік поглинув, мабуть, часу лет,
як і пору, коли націлений був в груди пістолет.

Ліпше помовч. Або звір пісню мандрівному
вітру. Хай дасть їй місце на якійсь сторінці
журналу, із котрим вита на будівництві,
бо як життю у ній, так місце їй в житті самому.

Празька весна 1956

На сніжок вбогий, на замурзаний сніжок
мечі іриси витягають саме,
з криги під чайками,
а криги під чайками
відходять по Влтаві.

Як поспішають,
відступають в даль нечутно
перед весною молодою;
пливе час, як ріка ця каламутна,
пливе час так-от з славою й ганьбою.

Лиш чайки неспокійно кружать і регочуть,
лиш чайки тут безумствують — хто більше,
й товариш Сталін зупинився з поштом
на другім боці річки.

Як ми, він дивиться на криги, що відходять,
і на пташиний переспів,
і на весну, що йде і у свій час приходить,
на течію нову і хвиль нових приплив.

Образ

Чаклує ця весна. Вводить мене в оману
сила її принад:

я в садок, що черешень цвітом манить,
входжу, мов до різдвяних свят,

до давніх свят, з студентських, милих,
давніх, у мріях пережитих літ;
у вікна заметіль тоді нам білий
хукала з снігом черешневий цвіт,

саме як цей ось. Й цвіту ніжність біла
як і тоді руйнує снів сильце.

Я відчуваю знов, як мама посивіла
до мене нахиля лице.

Просто так

Час стрімголов у рік із року
вистрибом облітає світ.

А вишня у вікно, нівроку,
знов простяга весну суцвіть.

Й знову, мов полум'я, у оці
хвилююча сльоза пече,
тая сльоза, що й у цім році
з гілки пелюсткою стече.

Й знов, як колись, я хочу страхи,
стукіт у скроні й пристрасні
самоаналізи, мов лахи
скинути, мов чоботи тісні.

Випадок ранньої осені

У нас в саду відпочиває день.
Лиш яблуко одне крізь листя зеленъ
густого, черв'яком під'їдене,
упало раптом із вершка на землю

і вдарило на сполох в неї так
ударом в груди, аж земля занила,
а кури, що греблися, — оперсний страх —
побігли, опустивши крила.

Жучки здуріли у траві м'якій,
мурашки бігають, несуть свої п'єрини;
дивіться, люди, он переполох який
ні за що ні про що, ба власне — без причини

Диви: злетів метелик там важкий
і горобці пурхнули: грудочки ожилі.
А день, як й перед тим, лягає до трави,
кохаючися у зворушливій цій хвилі,

гордиться він плодами, які зріють в нім,
і тим, що є сьогодні тут нового.

І матері такі, коли вже є по всім
і чути крик новонародженого.

Мудрість

Є така мудрість:
навколішках перед конклавом
каятися в ересі, в омиленні та в ересях,

краще навколішки впасти, ніж аби спалили,
правди скарб в душу заховати,
щоб вона не сліпила,
потім знову визнати: все-таки крутиться.

Що, друже Галілей,
є така мудрість?!

Та вища, ніж в мудреця, мудрість в малого,
у того хлопця з казки, смілого, аж лихо,
у того, котрий закричав, не мовив тихо,
що він побачив короля нагого.

В. І. ЛЕНІН

При його думці, рівній, мовби Невський
проспект,
про Смольний думайте,
про той вінок смолистий, який історію
із стількох боків підпалив.

Карл Маркс помилявся:
вже бродить привид,
бродить континентами,
крокує взутий і крокує босий
кроками семимильними його пророцтв.

На що вони надіються? Що стали іншими?
Час пролине,
і наш брат зрозуміє, що $2 \times 2 = 4$,
вони ж уперто твердять: свічка з стеарину.

Хай роблять те, що роблять!
з попелу попільниць після порад панів,
з попелу портсаїдів, панове, скільки помпей!
— Ну, так что ж? — питають
його колючі очі.

Помер. І з мертвих не воскрес.
Та гляньте на планету:
є думка, є мета,
закон є. Так, закон.
А він такий є.

Зміст — Obsah

Михайло Данко: Шановний читачу! (Вступне слово)	4
--	----------

Зі збірки «Неділя», 1927

Zo zbierky »Nedela«	
Поезія (Poézia)	7
Вірш (Báseň)	8
На поїзді (Vo vlaku)	10
Круги (Kruhy)	11
Неділя (Nedela)	12
Місто (Mesto)	16
Наймичка (Slůžka)	17
Балада про щастя (Balada o štěstí)	20

Зі збірки «Ромбоїд», 1932

Zo zbierky »Romboid«	
Незнайома (Neznáma)	22
Танець смерті (Tanec smrti)	23
Сонце на водах (Slnko na vodách)	24
Чорне і червоне (Čierna a červená)	26
Шлях (Cesta)	27
У вікні в'язниці (V obloku věznice)	28
Чорне та біле (Čierna a biela)	29

Зі збірки «Відчинені вікна», 1935

Zo zbierky »Otvorené okná«	
Звичайні вірші (Obyčejné verše)	31
Під ялиною (Pod jedlou)	32
Ніч на схилі (Noc na stráni)	33
Простим оком невидиме (Slobodným okom neviditeľné)	35

Страх за хлопців з нашої вулиці (Starost o chlapcov z našej ulice)	37
Аероплан над містом (Aeroplán nad mestom)	38
Хоч би й епілог (Hoci epilóg)	39

Зі збірки «Святий за селом», 1939

Zo zbierky »Svätý za dedinou«

Як знову вабитимуть вірші (Až sa zas budú básne čítať)	41
Вечір (Večer)	42
Контрабандист (Pašerák)	43
Враження (Dojem)	44
Агітка (Agitka)	45
Іспанське небо (Španielska obloha)	46
Заповіт (Odkaz)	48

Зі збірки «Контрабандним олівцем», 1946

Zo zbierky »Pašovanou ceruzkou«

Тисяча й одна ніч (Tisíc a jedna noc)	50
Контрабандним олівцем »Pašovanou ceruzkou«	51
Осіння мініатюра (Malé jesenné plátno)	52
Грудневий дитячий малюнок (Decembrová detská kresba)	53
Берега вночі (Breza v noci)	54
Запис (Zápis)	55
На білих полях газети (Na biely okraj novín)	56

Зі збірки «Звідтіля та інше», 1964

Zo zbierky »Stamodtiaľ a iné«

З поезики (Z poetiky)	58
Празька весна 1956 (Pražská jar 1956)	61
Образ (Predstavy)	62
Просто так (Len tak)	63
Випадок ранньої осені (Podjesenná príhoda)	64
Мудрість (Múdrost)	65
В. І. Ленін (V. I. L.)	66

LACO NOVOMESKÝ

Slobodným okom neviditeľné

Výber z poézie

Vybral a usporiadal Michal Molnár. Úvodné slovo napísal Michal Danko. Do ukrajinčiny preložila Larysa Molnárová. Ilustroval Andrej Gaj. Frontispice foto autora. Redigovala Anna Čavargová.

Vydal Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich v ČSSR ako osobitnú prílohu časopisu „Družno vpered“ (Prešov 1975, č. 5).

13/4 — Vytlačili Duklianske tlačiarne, n. p., Prešov — Vydanie prvé. Náklad. 3000 výtlačkov. Strán 69.

ЛАЦО НОВОМЕСЬКИЙ

Простим оком невидиме

Вибрані поезії

Підбір та упорядкування Михайла Мольнара. Вступне слово написав Михайло Данко. Зі словацької мови переклала Лариса Мольнар. Художнє оформлення Андрія Гая. Фронтиспіс — фото автора. Відповідальний редактор Ганна Чаварга.

Видав Культурний союз українських трудящих в ЧССР як окремий додаток до журналу „Дружно вперед“ (Пряшів, 1975 р., № 5).

13/4 — Друкували Дуклянські друкарні, н. п., Пряшів — Видання перше — Тираж 3000. Стор. 69.

